

6 Het ILO-toetspakket

Tekst- en woordtoetsen

6.1

Het ILO-toetspakket moet het mogelijk maken instructie en oefening af te stemmen op de behoefte van individuele kinderen.

De toetsen dienen drie dingen duidelijk te maken:

- 1 het leesniveau dat een kind zelfstandig (stil-)lezend aan kan;
- 2 op welk leesniveau geïnstrueerd moet worden (instructieniveau);
- 3 welke leesaspecten extra oefening behoeven (oefenniveau).

Met alleen teksttoetsen of alleen woordtoetsen zijn deze drie aspecten niet te observeren.

Met een combinatie van tekst- en woordtoets (en eventueel deelvaardigheidstoetsen) lukt dit wel.

Het is meestal voldoende van de ILO-woordtoets alleen de eerste rij te laten lezen, met soms nog enkele regels horizontaal. De beheersing van de woordtypen is dan al te overzien.

De teksttoetsen zijn genormeerd, de woordtoetsen niet. Bij de woordtoetsen gaat het er vooral om te kijken hoe het kind de woorden aanpakt en of het dit redelijk vlot doet.

De leesvaardigheid bepalen we met de teksttoets, waarbij de tijdscore de doorslag geeft of de toets goed, voldoende of onvoldoende gelezen wordt. De foutenscore geeft slechts een ondergrens aan. *Omdat de score een gemiddelde is moet daar bij 'trage' kinderen rekening mee worden gehouden; zij zijn in alles traag, dus ook in lezen. Als zij zorgvuldig maar traag lezen, moet de tijdsnorm niet te strak worden gehanteerd. De 'gemiddelde' tijdsnorm ligt voor 'trage' kinderen te hoog. De toets is een didactisch hulpmiddel, meer niet!*

Bij ieder instructieblok hoort een leestoets, die bestaat uit een teksttoets en een woordtoets.

De teksttoets is daarbij onafhankelijk van enige methode ontwikkeld, de woordtoets niet.

Bij de woordtoets is rekening gehouden met de volgorde waarin de instructieaspecten van het instructieblok worden aangeboden; de nummers vóór de 'woordregels' verwijzen daarnaar. Als een nummer ontbreekt, is het desbetreffende instructieaspect niet met losse woorden te toetsen, bijvoorbeeld 'hoofdletters' of 'directe rede'.

Een zeer belangrijke toets in het geheel vormt de basistoets (eind fase L4). Met de basistoets kan worden nagegaan of het kind de eerste leesdrempel genomen heeft, dat wil zeggen of het in staat is een eenvoudige tekst te lezen die bestaat uit klank-zuivere (m)k(m)-woorden.

De tweede leesdrempel wordt bepaald door leestoets 3. Met toets 3 gaan we na of een kind lastige een- en eenvoudige tweelettergrepige woorden direct (herkennend) en vlot kan lezen.

De derde leesdrempel wordt getoetst met toets 6. Met deze toets gaan we na of een kind allerlei zinstypen vlot in betekenisvolle woordgroepen kan lezen. Daarna verleggen we – didactisch gezien – de aandacht naar het zo natuurlijk mogelijk voorlezen, met gebruikmaking van dynamisch en melodisch accent. De laatste fase (L7) noemen we dan ook 'leren voorlezen'. Daarbij valt geen eindstadium aan te geven en dus ook geen 'drempel'. De vaardigheidsontwikkeling gaat ook na leesniveau 9 door en wordt verder vooral gestimuleerd door veel en graag lezen.

Alle toetsen kunnen door de leerkracht zelf worden afgenomen en onmiddellijk worden toegepast.

De deelvaardigheden die door de leerkracht ook vrij eenvoudig getoetst kunnen worden zijn: letterklankkoppeling, auditieve synthese en lettergroepherkenning. Voor deze drie deelvaardigheden zijn de toetsen samengesteld bij de basistoets (fase L4) en bij de toetsen voor niveau 1 en 2 (fase L5). Wij zijn namelijk van mening dat een deelvaardigheid deel uitmaakt van de leeshandeling en dus al lezende verder wordt geoptimaliseerd. De vaardigheid die nodig is om een tekst op niveau 1 vlot te lezen verschilt van de optimale vaardigheid die voor niveau 2 vereist is, om de simpele reden dat de moeilijkheidsgraad van de woorden toeneemt en daardoor uitbreiding van de deelvaardigheden noodzakelijk is.

Deze uitbreiding vindt echter plaats als kinderen bezig zijn met teksten en woorden op niveau 2. Door middel van instructie worden steeds moeilijker woorden aangeboden en geoefend. Het is een ontwikkelings- en leerproces.

Vanaf niveau 3 vindt in principe geen uitbreiding van de drie genoemde deelvaardigheden meer plaats, maar gaat het meer om een toepassing van de verworven vaardigheid bij andere woordtypen.

Zeer incidenteel komt het voor dat een kind de toetsnorm voor niveau 3 haalt terwijl het sterk lettergroepsplend leest of bepaalde lettergroepen of woordtypen nog niet goed beheerst. Bij zulke kinderen zijn de deelvaardigheidstoetsen van niveau 2 nog goed te gebruiken.

Ook kan het voorkomen dat een deelvaardigheid op een bepaald leesniveau gradueel niet optimaal bijdraagt aan de leesprestatie. De deelvaardigheidstoetsen zijn zo opgebouwd dat zichtbaar wordt in hoeverre de deelvaardigheid bij een kind tot ontwikkeling is gekomen, zodat aanvullende leeshulp daarbij kan aansluiten.

Constructie van de teksttoetsen

6.2

De huidige indeling in AVI-leesniveaus die in het basis- en speciaal onderwijs wordt gebruikt, is zoals eerder gezegd gebaseerd op de leesindex A van

Brouwer. Deze leesindex werkt met twee factoren, de gemiddelde woordlengte (het gemiddelde aantal lettergrepen op een bladzij $\times 100$) en de gemiddelde zinslengte (het gemiddeld aantal woorden per zin op een bladzij).

Uitgaande van een indeling in tien leesniveaus: een basisniveau en de niveaus 1 tot en met 9, zijn twee parallelle toetsversies ontwikkeld. Bij het samenstellen van de toetsen is ervoor gezorgd dat de a- en b-versies even zwaar zijn. Dit is gebeurd door het aantal regels, de gemiddelde regellengte c.q. zinslengte en de gemiddelde woordmoeilijkheid c.q. woordlengte precies gelijk te houden. Daarbij dient te worden aangetekend dat de specifieke onderverdeling van leesniveau 3 en 4 door ons is berekend, aangezien de geraadpleegde publicaties voor deze niveaus geen echt leesindex-onderscheid maken (Van Laarhoven, 1981).

Bij de aanpassing van de leesindex A-formule voor de laagste niveaus werden twee nieuwe factoren

Overzicht ILO-teksttoetsen

Toets	Aantal woorden	Aantal regels	Gemiddelde regellengte	Gemiddelde woordmoeilijkheid	Lees-index	Spreiding per niveau
a	79	15	5,3	100	118	118 en hoger
b	79	15	5,3	100	118	
1a	93	17	5,5	102,8	116	117-115
1b	93	17	5,5	102,8	116	
2a	100	17	5,9	108,8	111	114-110
2b	100	17	5,9	108,6	111	
Toets	Aantal woorden	Aantal zinnen	Gemiddelde zinslengte	Gemiddelde woordlengte	Lees-index A	Spreiding per niveau
3a	109	17	6,4	115,6	105	109-105
3b	109	17	6,4	115,6	105	
4a	120	17	7,1	120,8	100	104-100
4b	120	17	7,1	120,8	100	
5a	130	17	7,6	127,7	95	99- 94
5b	130	17	7,6	127,7	95	
6a	142	17	8,3	133,8	89	93- 89
6b	142	17	8,3	133,8	89	
7a	157	17	9,2	138,2	85	88- 84
7b	157	17	9,2	138,2	85	
8a	175	17	10,3	142,3	80	83- 79
8b	175	17	10,3	142,3	80	
9a	194	17	11,4	146,4	75	78- 74
9b	194	17	11,4	146,4	75	

geïntroduceerd ter vervanging van woordlengte en zinslengte, namelijk woordmoeilijkheid en regel-lengte (zie paragraaf 5.3). Verder zijn de toetsen zo zwaar gemaakt dat steeds de eindvaardigheid voor een bepaald leesniveau wordt nagegaan. Wanneer leesniveau 3 bijvoorbeeld een leesindex-spreiding heeft van 109-105, dan heeft de toets een zwaarte van 105, eventueel van 106.

Normering van de teksttoetsen

6.3

De normering is uitgevoerd door dr. C. Boonman en drs. G. Hol, van de ISOR afdeling Onderwijs-onderzoek van de Rijksuniversiteit Utrecht. De betrouwbaarheid is vastgesteld door middel van een test-hertest-onderzoek.

Allereerst is de onderzoeksgroep willekeurig in twee groepen verdeeld: bij de ene groep is eerst de a-versie van de toets afgenomen en daarna de b-versie; bij de andere groep gebeurde het omgekeerde. Daarna is de betrouwbaarheid berekend aan de hand van de onderlinge samenhang tussen beide – parallelle – versies. Als een kind bijvoorbeeld de a-versie van niveau 2 voldoende leest, dient dit ook zo te zijn bij de b-versie.

Om een zo groot mogelijke betrouwbaarheid te kunnen waarborgen, is er tussen het afnemen van de beide versies niet meer dan een dag tijd gelaten, waardoor leesontwikkelingseffecten geen rol konden spelen.

Uit het onderzoek is gebleken dat de toetsen een betrouwbaarheid hebben van voldoende tot goed en dat ze onderling uitwisselbaar zijn.

Het oordeel van de leerkracht was uitgangspunt voor het aanbieden van de ILO-toetsen aan de kinderen. Als de leerkracht een kind inschatte op bijvoorbeeld leesniveau 2, kreeg het kind eerst de ILO-toets 2 aangeboden, en vervolgens ook ILO-toets 1 en ILO-toets 3. Het oordeel was gebaseerd op een eerder door de leerkracht afgenomen AVI-toets, waardoor meteen een vergelijking tussen ILO en AVI mogelijk werd. Om de geldigheid (validiteit) van de toets te waarborgen is het oordeel van de leerkracht vergeleken met de technische leesscore op de Eén-minuut-test (EMT) van Brus en Voeten (1979). De EMT werd door de onderzoekers afgenomen na de ILO-toetsen – de ene dag de a-versie, de volgende dag de b-versie (of omgekeerd).

De conclusie uit het onderzoeksrapport is dat alle ILO-toetsen overeenkomen met de score op de emt en dat de leerkrachten met behulp van AVI de kinderen op het juiste niveau hadden ingeschat.

Bij de normering is de nadruk gelegd op de tijd-score. Deze bepaalt of een toets goed, voldoende of onvoldoende wordt gelezen.

De bovengrens geeft de afgrenzing aan tussen goed en voldoende. Bij een goede score (boven de bovengrens) kan het kind mogelijk ook de volgende toets nog aan. De ondergrens geeft de afgrenzing aan tussen voldoende en onvoldoende. De foutenscore heeft alleen een ondergrens tussen voldoende en onvoldoende. Om de leesvaardigheid te toetsen is de tijdscore beter bruikbaar dan de foutenscore. De foutenscore wordt gehanteerd als controlemiddel, om te snel en onzorgvuldig lezen te ondervangen.

In het hierna volgende overzicht is de definitieve normering opgenomen, aangevuld met de gevonden gemiddelde scores op de EMT (vergeleken met een voldoende score op de ILO). Daarbij dient aangetekend te worden dat de a- en de b-versie van de ILO-toets onderling volledig uitwisselbaar zijn.

De overeenstemming met de EMT en de AVI-toetsen is goed te noemen.

De overeenstemming AVI-ILO is niet verwonderlijk, aangezien bij beide toetsen de leesindex A als uitgangspunt is genomen voor toetsconstructie. Zoals uit het overzicht op bladzijde 38 blijkt is bij de EMT sprake van een stapsgewijze toename van de gemiddelde score. Bij het opstellen van de definitieve normering is bij enkele toetsen de bovengrens (de 'goed-grens') met vijf seconden opgetrokken. De bovengrens dient slechts om aan te geven welke leerlingen mogelijk de toets van het hogere niveau al aankunnen. Door deze grens enigszins op te trekken en vanaf niveau 3 voor alle toetsen op 1.15 minuten te stellen, wordt voorkomen dat in de hogere niveaus te snel wordt doorgetoetst. Het 'overslaan' van een leesniveau lijkt gunstig, maar kan voor jonge kinderen tot begripsproblemen leiden, omdat ze dan met boekjes worden geconfronteerd die boven hun beleavings- en begripsniveau liggen. Om die reden adviseren we een leerstofbereik per jaargroep en geven we aan tot welk niveau in het desbetreffende leerjaar zinvol kan worden doorgetoetst.

Normering ILO-toets				Overeenkomende EMT-scores	
Spreiding	Tijdscore		Foutenscore	Gemiddelde	
	Goed	Voldoende	Voldoende		
basistoets	≤ 1.30	≤ 2.00	≤ 4	13	10-16
ILO-1	≤ 1.20	≤ 1.40	≤ 3	17	12-21
ILO-2	≤ 1.20	≤ 1.40	≤ 3	23	17-28
ILO-3	≤ 1.15	≤ 1.30	≤ 3	30	25-36
ILO-4	≤ 1.15	≤ 1.30	≤ 3	38	31-45
ILO-5	≤ 1.15	≤ 1.30	≤ 3	43	36-49
ILO-6	≤ 1.15	≤ 1.30	≤ 3	47	39-55
ILO-7	≤ 1.15	≤ 1.30	≤ 3	53	44-63
ILO-8	≤ 1.15	≤ 1.30	≤ 3	60	53-67
ILO-9	≤ 1.15	≤ 1.30	≤ 2	69	59-78

De toetsen zijn een hulpmiddel om instructie en oefening te optimaliseren. Ze zijn niet bedoeld om kinderen zo vroeg mogelijk naar een zo hoog mogelijk leesniveau te stuwten!

Toetsen afnemen

6.4

Benodigheden:

- basistoets, met bijbehorende woordtoets en deelvaardigheidstoetsen;
 - ILO-leestoetsen 1 tot en met 9, met bijbehorende woordtoetsen;
 - deelvaardigheidstoetsen (niveau 1 en 2);
 - notatiebladen;
 - stopwatch;
- en eventueel:
- afdekblaadjes;
 - cassette recorder.

Werkwijze

1 Stel het kind op zijn gemak en vertel wat er gaat gebeuren. Demonstreer zo nodig de werking van de stopwatch. Als u denkt dat het kind te gespannen wordt door het gebruik van de stopwatch, controleer de tijd dan onopvallend op uw horloge of leg de stopwatch uit het zicht (bijvoorbeeld achter een stapeltje boeken). Zorg voor een stopwatch die niet te hard tikt, want dat irriteert en leidt af.

Laat het kind ook wat 'inlezen'. Bij het afnemen van een teksttoets laat u het kind even een stukje tekst lezen zonder 'toetstoestanden'. Als u een

woordtoets afneemt, doet u hetzelfde met wat woorden (gebruik hierbij echter niet de toets zelf!). Indien een kind te gehaast begint en meteen veel fouten gaat maken, stopt u. U laat vervolgens het kind iets anders rustig lezen en begint daarna opnieuw met de toets. Leesonderzoek bij kinderen met leesproblemen betekent rekening houden met de voor deze kinderen bedreigende toetssituatie. De toets is een hulpmiddel, niet meer en niet minder.

2 Als u weet op welk niveau een kind leest, legt u het kind de leeskaart van het desbetreffende niveau voor óf de kaart van één niveau lager. Weet u het niveau niet, dan kunt u gebruik maken van de instaptoets.

3 Zeg tegen het kind: 'Ik zal een kaart met een verhaal (met woorden) laten zien. Probeer jij die eens goed en duidelijk voor te lezen.'

Leg de leeskaart voor het kind neer, *lees zelf de titel* of laat het kind die lezen en bespreek die even. De titel valt buiten de normering!

Laat het kind met het verhaal beginnen. Druk de stopwatch in zodra het kind begint te lezen. Volg het lezen van het kind op het notatie-tekstblad. Streep de fout gelezen woorden aan en noteer andere zaken die aantekening behoeven. Vanuit de foutennotatie volgt achteraf de foutenanalyse.

4 Druk de stopwatch weer in zodra het kind klaar is met het lezen van de laatste zin. Noteer de tijd in minuten en seconden.

5 Praat met het kind nog even na over de tekst en noteer het leesniveau en de leesstrategie op het notatieblad. De tijdsnormering en het aantal fouten bepalen samen of het kind een tekst van het

gelezen niveau aankan. Bij de notering van de fouten wordt een onjuist gelezen woord slechts eenmaal fout gerekend als het *dezelfde* fout betreft! Hetzelfde geldt als twee of meer keren een letter verkeerd gelezen wordt. Het kind kent de letter dan niet. Hanteer de tijdsnorm soepel bij trage kinderen.

6 Als u weinig ervaring hebt met notatie, adviseren we u gebruik te maken van een cassette-recorder en het lezen op te nemen. Dit kan ook een goed hulpmiddel zijn indien u leesproblemen verwacht of als u voor de foutenanalyse nog eens naar het lezen wilt luisteren.

Zorg wel dat het kind bekend is met een cassette-recorder (desnoods eerst een proefopname maken en dan samen luisteren).

Observeren van ontwikkeling

Observeer tijdens het lezen een aantal houdingsaspecten:

- welke leesstrategie het kind hanteert (spellen, herkenkend lezen of raden);
- of het woord voor woord of in woord-groepen leest;
- het ademhalingsritme;
- of het kind nerveus of gespannen is;
- of er sprake is van bijbewegingen van hoofd en schouders, wiebelen op de stoel, bewegen met de voeten;
- of er sprake is van ondersteunende lees-bewegingen (bijwijzen; analyse- en synthesebewegingen).

Beoordelen van prestaties

- Indien de teksttoets onvoldoende is, laat u het kind de teksttoets van het voorgaande niveau lezen. Als die toets al eerder is afgenomen, dan hoeft dat uiteraard niet meer. Wel is het zinvol de woordtoets van dat niveau nog eens af te nemen. Vaak blijkt dat de woordvaardigheid daar al gebrekkig is.
- Indien de teksttoets voldoende is, moet in ieder geval de woordvaardigheid nog worden nagegaan door middel van de woordtoets. Dit kan eenvoudig door rij 1 en eventueel rij 2 te laten lezen. Gaan één of meer woorden moeizaam, laat dan de gehele regel (horizontaal) lezen. Op die manier krijgt u informatie over welke woordtypen nog oefening (en eventueel instructie)

behoeven in de komende periode.

- Indien de teksttoets goed is, moet ook de woordtoets worden afgenomen; in ieder geval rij 1, eventueel ook nog rij 2. Gaat dit vlot, laat het kind dan de tekstkaart van het volgende niveau proberen. Dus: afhankelijk van de wijze waarop de losse woorden gelezen worden, beslist u of u de volgende tekstkaart laat lezen of dit uitstelt tot het volgende toetsmoment. Om instructie en oefening van een leesniveau te kunnen 'overslaan', is een goede woordvaardigheid essentieel!

Notatie- en analysebladen

Bij elke toets behoren een notatieblad en een analyseblad. Het *notatieblad* bevat aanwijzingen voor het observeren van de tekst- en woordvaardigheid van een kind. Op dit blad noteert u ook uw conclusies met betrekking tot zelfstandig lezen, oefenniveau en specifieke instructieaspecten. Met behulp van het notatieblad kunt u het lezen van het kind volgen en noteren wat goed en wat minder goed gaat, zodat u bij de foutenanalyse de leesprestatie gemakkelijk kunt teruglezen. Aan het eind van dit hoofdstuk is voor de notatie van onjuist gelezen woorden een voorstel opgenomen. Het *analyseblad* bevat observatiepunten met betrekking tot het leesproces en de eventueel gemaakte fouten. De op dit blad gebundelde informatie heeft zowel betrekking op de teksttoets als op de woordtoets en op de eventueel afgenomen deelvaardigheidstoetsen. Dit blad wordt alleen gebruikt als er sprake is van een moeizaam verlopende leesontwikkeling.

Instaptoets

Van de meeste kinderen hebt u voldoende informatie over het leesniveau en de eventuele leesproblemen. U kunt dan meteen de geschikte leestoets kiezen. Bij een kind waar u weinig van weet of waarbij u sterk twijfelt aan het leesniveau, kunt u gebruik maken van de instaptoets. Deze is bedoeld om na te gaan welke leestoets vervolgens kan worden aangeboden. De op de instaptoets aangeboden woorden komen uit de diverse woordtoetsen.

Overzicht van de instaptoets

Basis-niveau	duim jeuk	riem fout	pauw zeil	boek wijn
ILO-1	peer koud	haai heb	zeur nu	mooi zo
ILO-2	sterk drank	vlecht scherm	spons sproeit	brand streng
ILO-3	zwanen gezicht	breien beroemd	slangen liter	vechten sporen
ILO-4	vrolijk rekening	nuttig aardappel	kameel wandelen	ochtend indiaan

Werkwijze

- 1 Het kind leest de eerste (verticale) rij woorden.
- 2 Als een woord moeizaam wordt gelezen, leest het vervolgens de gehele (horizontale) regel.
- 3 Vanuit deze observatie beslist u of u de leestoets van dat niveau aanbiedt of de leestoets van het voorgaande of volgende niveau.

De instaptoets gaat niet verder dan ILO-4, omdat vanaf ILO-5 niet meer de woordvaardigheid centraal staat maar het vlot kunnen lezen van zinnen (en daarbij spelen andere leesaspecten een rol). Als een kind de woorden van ILO-4 vlot kan lezen, dan biedt u altijd leestoets 5 aan. De aandacht gaat dan uit naar de manier waarop het kind de zinnen aanpakt.

Woordtoetsen

De woordtoetsen zijn bedoeld om *aanvullende informatie* te geven over letterkennis, kennis van lettergroepen en de aanpak van de verschillende woordtypen.

De kinderen dienen de woorden kolomsgewijs (verticaal) te lezen. Elke (horizontale) regel geeft woorden van overeenkomstige moeilijkheid, zodat u bij de foutenanalyse heel makkelijk kunt nagaan of een bepaald type woord wel of niet op de goede manier wordt gelezen. (De woordrijen staan ook op het analyseblad!)

Bij de basistoets bestaat de mogelijkheid als onderdeel van het onderzoek naar leesproblemen de gehele woordtoets af te nemen, met per kolom een andere leesstrategie, namelijk:

- kolom 1: direct woorden lezen.
Als kinderen het niet direct kunnen, mogen ze het uiteraard spellend doen. U observeert en noteert de strategie.
- kolom 2: in stukjes lezen, gevolgd door synthese.
De kinderen worden nu verplicht het woord in stukjes (spellend) te lezen. Ze bepalen zelf hoe ze het doen (in letters of in lettergroepen). U observeert en noteert welke strategie ze volgen.
- kolom 3: letter voor letter, gevolgd door synthese.
De kinderen moeten nu zo vlug mogelijk letter voor letter benoemen en daarna het woord synthetiseren. We kunnen nu observeren of de letterkennis op woordniveau geautomatiseerd is en – eventueel – bij welke letters niet.

Per kolom is een tijdsnorm gesteld. U kunt zo nagaan of de gewenste automatisering voldoende op gang komt of reeds bereikt is.

We hebben deze toetsmogelijkheid toegevoegd om meer zicht te krijgen op de gewenste automatisering op woordniveau. Beheersing van de losse letters is geen garantie dat daarmee ook de automatisering op woordniveau tot stand gekomen is. Vaak blijkt dat zwakke lezers woorden moeizaam spellend lezen, terwijl zij de afzonderlijke letters vlot lezen.

Deelvaardigheidstoetsen

Bij de basistoets worden deelvaardigheidstoetsen

afgenomen als een kind de teksttoets onvoldoende leest of niet goed uit de voeten kan met de losse woorden van de woordtoets.

Bij niveau 1 worden deelvaardigheidstoetsen afgenomen als een kind na afsluiting van de eerste leesperiode (ongeveer tien maanden systematisch leesonderwijs) leesniveau 1 niet bereikt, maar wel de basistoets voldoende leest. Afhankelijk van de leesobservatie bij de teksttoets kunnen drie deelvaardigheden worden getoetst:

- 1 letter- en lettergroepkennis 1;
- 2 auditieve synthese 1;
- 3 lettergroep lezen 1.

De eerste toets is eigenlijk altijd zinvol, omdat in deze fase van leesontwikkeling de kennis van letters en lettergroepen een zeer belangrijke rol speelt.

De tweede toets is zinvol als uit de leesobservatie blijkt dat het kind moeite heeft met de auditieve synthese.

De derde toets is zinvol als een kind zodanig spellend leest dat dit het leesproces sterk vertraagt. Bij niveau 2 worden deelvaardigheidstoetsen afgenomen als een kind bij de voorgaande toetsing niveau 1 voldoende of goed gelezen heeft, maar bij

de volgende toetsing niveau 2 niet haalt.

Het betreft dan:

- 1 letter- en lettergroepkennis 2;
- 2 auditieve synthese 2;
- 3 lettergroep lezen 2.

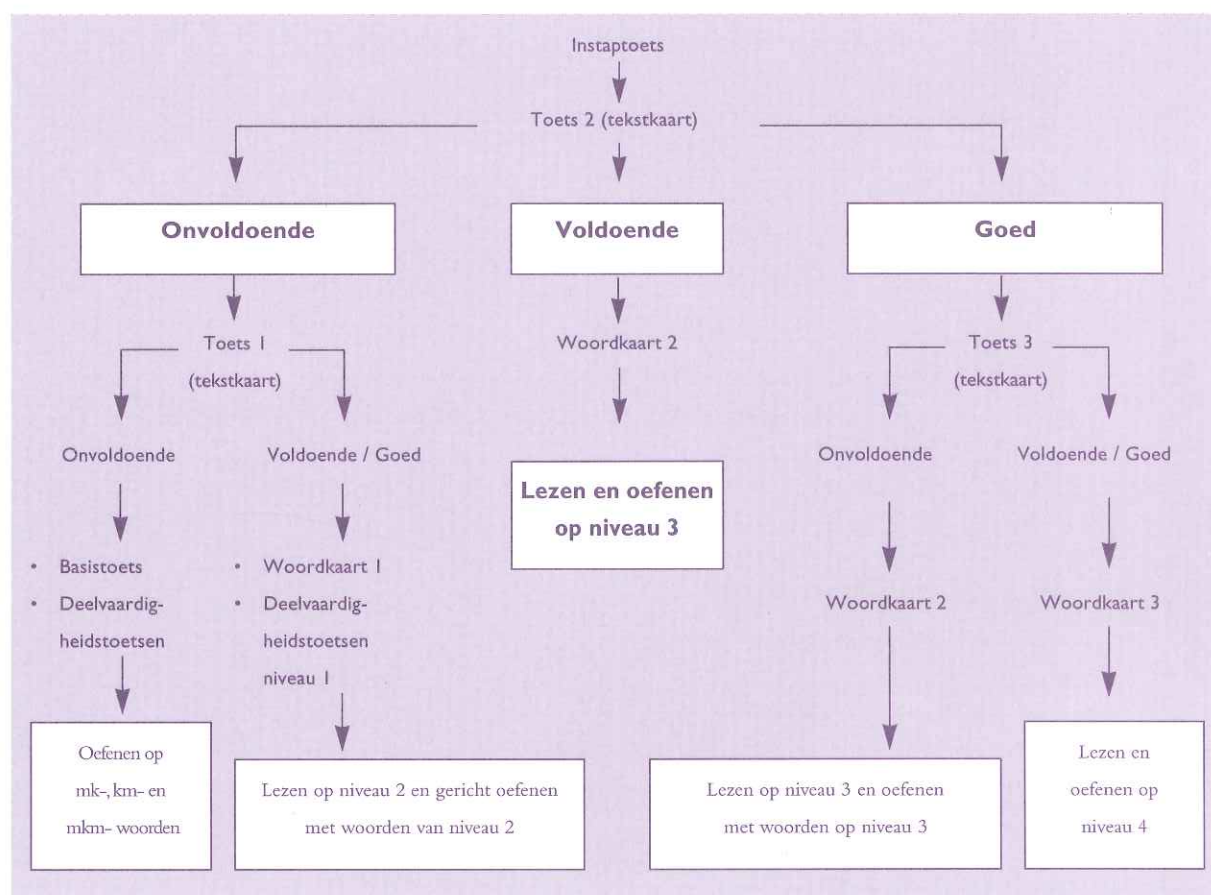
De derde toets wordt alleen afgenomen als het kind een letterspellende strategie volgt zonder zelf tot verkorting te komen. Met deze toets gaan we na of het kind tot verkorting met behulp van lettergroepen in staat is.

Het toetsen van deelvaardigheden heeft alleen zin als een kind de gelegenheid heeft gehad zich de deelvaardigheden op het nieuwe leesniveau eigen te maken. Tussen het bereiken van leesniveau 1 en leesniveau 2 zit bij de meeste kinderen een oefenperiode van ongeveer drie maanden.

Toetsen afnemen bij oudere kinderen

6.5

Bij oudere kinderen waarbij het beheersingsniveau moet worden vastgesteld om er speciale leeshulp op te laten aansluiten, kan op een andere manier getoetst worden. Daarbij zou de procedure bijvoorbeeld kunnen zijn:

Notatie van fouten

6.6

		Voorbeeld
1	Letterspellen Een stip per benoemde klank (een tweeklank wordt soms letter voor letter gelezen!)	s-t-oe-l of s-t-o-e-l of
2	Lettergroepsellen Een stip per letter, een streep per lettergroep	s-t-oe-l of s-t-oel of . . —
3	Auditieve synthese - Onjuiste synthese: het woord doorstrepen en verkeerd woord erboven - Bij spontaan herstel: alsnog een plusteken	spoel spoel steef steef +
4	Onjuiste letterbenoeming De onjuist benoemde letter doorstrepen en de gelezen letter erboven schrijven	b graaf
5	Weglaten van letter(s) of woord(en) Letter(s) of woord(en) doorstrepen	k'om
6	Lang aarzelen voor een letter of woord - Zet een verticale streep voor de bewuste letter Zet puntjes voor het bewuste woord - Wanneer een kind er niet uitkomt, na $\pm$ vijf tot zeven seconden het woord voorzeggen en de letter 'v' achter het woord schrijven. Worden in een stukje vijf of meer woorden zo voorgezegd, dan de zin laten afmaken en een kaart van een lager niveau nemen	do p in een ... dorp dorp v
7	Herhalen Herhaalt een kind een lettergreep, een woord of een zinsdeel, dan het herhaalde stukje tussen verticale strepen plaatsen met een 'h' erboven	h h ge nomen gerecht
8	Spontane correctie Leest het kind een woord fout, maar herstelt het de fout uit zichzelf, dan het onjuist gelezene erboven schrijven, met een plusteken achter het oorspronkelijke woord	soepkom soepkop +
9	Leestekens Een niet 'gelezen' leesteken doorstrepen	/
10	Toevoeging van klanken Bij toevoeging van klank deze klank erachter zetten	web e
11	Verwisseling van lange en korte klinkers - Een lange klinker wordt kort uitgesproken: zet een 'accent grave' op de klinker - Een korte klinker wordt lang uitgesproken bij meerlettergrepige woorden: medeklinker wegstrepen	zò bommen

Tip: Een fijschrijver werkt gemakkelijker dan een balpen, vooral bij het plaatsen van stippen voor spellend lezen.

Samenstelling van het pakket

6.7

Ter informatie geven we hier per leesfase aan welke ILO-toetskaarten beschikbaar zijn. Alle kaarten zijn in het ILO-toetspakket bij dit hoofdstuk gevoegd. De notatiebladen zijn als kopieerbare werkbladen eveneens toegevoegd.

	Instaptoets	Instaptoets (fase L4-L5)
Fase L4	Basisniveau	ILO-tekstkaart a en b (eindtoets basisblok) Woordkaart basistoets a en b Deelvaardigheidstoetsen voor • letterkennis • klanksynthese
Fase L5	Niveau 1	ILO-tekstkaart 1a en 1b (eindtoets blok 1) Woordkaart 1 Deelvaardigheidstoetsen voor: • lettergroep lezen 1 • letter- en lettergroepkennis 1 • auditieve synthese 1
	Niveau 2	ILO-tekstkaart 2a en 2b (eindtoets blok 2) Woordkaart 2 Deelvaardigheidstoetsen voor: • lettergroep lezen 2 • letter- en lettergroepkennis 2 • auditieve synthese 2
	Niveau 3	ILO-tekstkaart 3a en 3b (eindtoets blok 3) Woordkaart 3
	Niveau 4	ILO-tekstkaart 4a en 4b (eindtoets blok 4) Woordkaart 4
Fase L6	Niveau 5	ILO-tekstkaart 5a en 5b (eindtoets blok 5) Woordkaart 5
	Niveau 6	ILO-tekstkaart 6a en 6b (eindtoets blok 6) Woordkaart 6
	Niveau 7	ILO-tekstkaart 7a en 7b (eindtoets blok 7) Woordkaart 7
Fase L7	Niveau 8	ILO-tekstkaart 8a en 8b (eindtoets blok 8) Woordkaart 8
	Niveau 9	ILO-tekstkaart 9a en 9b (eindtoets blok 9) Woordkaart 9

